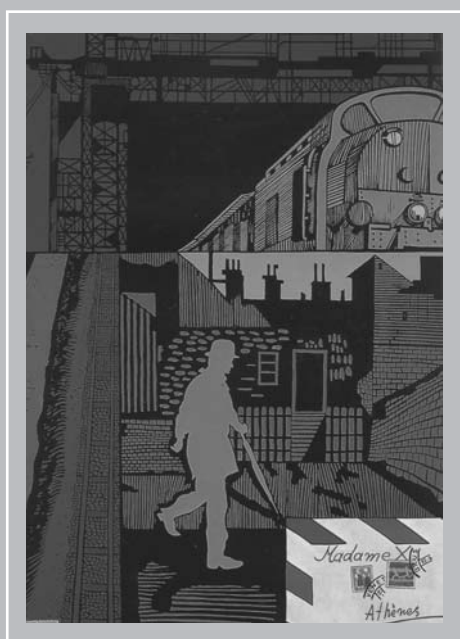

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΖΑΚ ΠΡΕΒΕΡ

Βγαίνοντας από το σχολείο

ΣΤΟΧΟΣ

Να απολαύσουν οι μαθητές ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα γραφής του Ζακ Πρεβέρ, συμμετέχοντας στην ελεύθερη φανταστική περιήγηση που προτείνει το ποίημα.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Η ανάγκη των παιδιών να «δραστητεύσουν» από το ασφυκτικό πλαίσιο του σχολείου

Η επιθυμία των παιδιών να γνωρίσουν τον κόσμο και να αποκτήσουν εμπειρίες ζωής

Η αισιοδοξία, η τόλμη και η ομορφιά της παιδικής ηλικίας

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στο ποίημα αυτό βρίσκουμε τα βασικά γνωρίσματα του υπερρεαλισμού. Αρχικά υπάρχει η κεντρική έννοια του ταξιδιού, η οποία, σύμφωνα με τους υπερρεαλιστές, ταυτίζεται με τον υπερρεαλισμό. Τα διάφορα μεταφορικά μέσα (σιδηρόδρομος, ιστιοφόρο, υποβρύχιο, αυτοκίνητο, άλογο) εκφράζουν την ανάγκη φυγής από την ασφυκτική πραγματικότητα, την υπέρβαση του κοινότοπου, την κατάργηση του «λογικού» [μπορούμε να αναφερθούμε σε παραπλήσια, υπερβατικά, μέσα επικοινωνίας (υπερωκεάνιο και μηχανάκι) που συναντάμε σε ποιήματα του Εμπειρικού, «Στροφές στροφάλων», *Ενδοχώρα* (1945), και του Ελύτη, «Ντούκου, ντούκου μηχανάκι», *Τα ρω του έρωτα* (1972)]. Άλλα υπερρεαλιστικά χαρακτηριστικά που συναντάμε είναι η όσμωση του πραγματικού με το φανταστικό («ο σιδηρόδρομος μας έφερε μια βόλτα γύρω τριγύρω από τη γη μας») οι ανοίκειες εικόνες («τη θάλασσα να κάνει περίπατο με τα κοχύλια της», «ένα σπίτι που γύρω από τη γη όλο γύριζε»), οι τυχαίες συναντήσεις λέξεων και πραγμάτων («τα λουλούδια βαλθήκανε να σπρώχνουν το σιδηρόδρομο»). Η επικράτηση της φαντασίας απελευθερώνει τον άνθρωπο από τα δεσμά της λογικής, ενεργοποιεί τη γλώσσα με στόχο την έκφραση των βαθύτερων, ασυνείδητων επιθυμιών. Το ποίημα είναι απαλλαγμένο από μορφικούς περιορισμούς (ομοιοκαταληξία, μέτρο, στιχουργικούς κανόνες) και έχει καθαρά μοντέρνα χαρακτηριστικά (ελεύθερος στίχος, αντικατάσταση της στροφής από την ελεύθερη ποιητική ενότητα, πεζολογικός τόνος κ.λπ.).

Πολλά στοιχεία της υπερρεαλιστικής τεχνικής είναι δυνατό να αξιοποιηθούν δημιουργικά από το φιλόλογο, ο οποίος στη διάρκεια της διδακτικής ώρας μπορεί να δώσει την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν ελεύθερα τις επιθυμίες και τα όνειρά τους, ώστε όχι μόνο να κατανοήσουν το πνεύμα και το ύφος του ποιήματος

αλλά και να κινηθούν δυναμικά στο παγκόσμιο-υπερρεαλιστικό ταξίδι στο οποίο τους ενέπλεξε το ποίημα. Είναι πιθανόν μάλιστα η έμπνευσή τους να ξεπεράσει τον Πρεβέρ, καθώς οι σημερινοί μαθητές έχουν, εκτός των άλλων, και το προνόμιο να είναι μέλη μιας παγκοσμιοποιημένης και τεχνολογικά πολύ πιο προηγμένης κοινωνίας.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Οδυσσέας Ελύτης, «XVIII», *Ήλιος ο πρώτος. Ποίηση*, Ίκαρος 2002, σ. 91-92.
2. Κώστας Ουράνης, «Ακίνητα ταξίδια», *Αποχρώσεις*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας χ.χ., σ. 42-43.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Βρείτε τρία σημεία στα οποία το πραγματικό συνδέεται με το φανταστικό.
2. Ποια μεταφορικά μέσα χρησιμοποιούν οι μαθητές κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και σε ποιες εποχές ανήκουν αυτά τα μέσα;
3. Το ποίημα έχει μοντέρνα τεχνοτροπία τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη μορφή. Εντοπίστε τα βασικά χαρακτηριστικά του μοντερνισμού, κάνοντας ειδικές αναφορές σε στίχους του ποιήματος.
4. Πώς συνδέεται το φανταστικό ταξίδι των παιδιών στο ποίημα του Πρεβέρ με την προσφώνηση του Ελύτη για τα παιδιά «πατριωτάκια του ήλιου»;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαβάζω, τχ. 73, 1983.

ΠΗΓΗ

Ζακ Πρεβέρ (1900-1977), «Βγαίνοντας από το σχολείο», *Θέαμα και ιστορίες*, μτφρ. Γ. Βαρβέρης, Νεφέλη 1982, σ. 60-61.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

Μια Κυριακή στην Κνωσό

ΣΤΟΧΟΙ

Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με το αυτοβιογραφικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη και να απολαύσουν την πολυεπίπεδη λογοτεχνική γραφή του. Να περιηγηθούν, με το βλέμμα και το συναίσθημα του συγγραφέα, στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού, ενώ παράλληλα να παρακολουθήσουν διάφορες όψεις της καθημερινής ζωής στη σύγχρονη του Κρήτη.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ**Η μινωική Κρήτη: τέχνη και πολιτισμός****Η σύγχρονη Κρήτη: η φύση και οι άνθρωποι****Ο πολιτισμός ως συνδεδετικός κρίκος ανάμεσα σε διαφορετικούς ανθρώπους, έθνη, θρησκείες και αντιλήψεις****ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ -
ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ**

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη μυθιστορηματική αυτοβιογραφία του Καζαντζάκη *Αναφορά στον Γκρέκο*. Στο γραμματειακό αυτό είδος συνυπάρχουν στοιχεία μυθοπλασίας (πλοκή, ήρωες, αφηγηματικές τεχνικές, εκφραστικά σχήματα κ.λπ.) με πραγματικά βιογραφικά στοιχεία (ονόματα, τοπωνύμια, ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα κ.λπ.). Ο αυτοβιογραφικός χαρακτήρας προβάλλεται εδώ με την πρωτοπρόσωπη αφήγηση, τη χρήση του ομοδιηγητικού – αυτοδιηγητικού αφηγητή (ο αφηγητής είναι ήρωας αλλά και πρωταγωνιστής της δικής του ιστορίας), τη λειτουργία της μνήμης («από τη μέρα που είδα», «θυμάστε», «όταν ήμουν τεσσάρων χρονών») και τη χρήση πραγματικών ονομάτων, τοπωνυμίων, χρονολογιών. Ο μυθιστορηματικός χαρακτήρας του έργου διακρίνεται τόσο στην πλοκή, στους διαλόγους, στις περιγραφές, στα εκφραστικά σχήματα και στα σχόλια του αφηγητή, όσο και στον τρόπο που επενεργεί η αφήγηση στην ψυχολογία του αναγνώστη. Η αφήγηση της επίσκεψης του Νίκου Καζαντζάκη στον αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού (όχι μόνο η ένταξη του αποσπάσματος στην αυτοβιογραφία του συγγραφέα, αλλά και διάφορα στοιχεία του ανθολογημένου αποσπάσματος, όπως η αναδρομή στις μνήμες της παιδικής ηλικίας, φανερώνουν τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα του) μας προσφέρει ένα αντιπροσωπευτικό κείμενο ταξιδιωτικής περιήγησης σε έναν σημαντικό αρχαιολογικό χώρο της Ελλάδας. Από την αρχή του αποσπάσματος γίνεται φανερό ότι για τον Καζαντζάκη, όπως γενικότερα για τους Έλληνες συγγραφείς ταξιδιωτικών εντυπώσεων της εποχής του, ο αρχαιολογικός χώρος περιβάλλεται από ιερότητα και μυστήριο (ανάλογου περιεχομένου είναι τα ταξιδιωτικά κείμενα του Κ. Ουράνη και του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου). Η μετάβαση από την εμπειρία και τις εντυπώσεις της περιήγησης στη στοχαστική προσπάθεια του συγγραφέα να συλλάβει το μυστικό νόημα των διασωσμένων ερειπίων εξακτινώνεται σε τρεις αλληλένδετες κατευθύνσεις: η μινωική σε σχέση με τη σημερινή Κρήτη· η Κνωσός σε σχέση με τους άλλους αρχαίους ελληνικούς πολιτισμούς· η Κνωσός σε σχέση με τους πολιτισμούς άλλων λαών. Στις συγκρίσεις αυτές προβάλλεται η υπεροχή του μινωικού πολιτισμού έναντι των προγενέστερων αρχαίων πολιτισμών. Το «παμπάλαιο κρητικό μυστικό» είναι επικεντρωμένο στη χαρά και στις μέριμνες της επίγειας ζωής, και όχι στη μεταφυσική της ενατένιση. Ο καθηγητής μπορεί να διερευνήσει αν συγκινεί τους μαθητές η συμπεριφορά των σύγχρονων Κρητικών, αν τους προβληματίζει η άποψη του αβιά Μυνιέ για το Θεό, αν νιώθουν θαυμασμό για τη μινωική τέχνη.

Είναι ευδιάκριτα τα δύο θεματικά κέντρα του κειμένου, τα οποία αναφέρονται σε δύο ιστορικές περιόδους, τη μινωική και τη σύγχρονη (μέσα εικοστού αιώνα). Ο συγγραφέας διαπλέκει τις δύο φάσεις, τονίζοντας τα διαχρονικά στοιχεία του τόπου και των ανθρώπων, και αναγνωρίζει την αίσθηση του μέτρου ως σημείο υπεροχής του ελληνικού πολιτισμού. Η ομορφιά της φύσης, η δημιουργικότητα, η ψυχική ευγένεια των ανθρώπων και η υπερηφάνειά τους για τον πολιτισμό τους είναι μερικά από τα αντιπροσωπευτικά στοιχεία του ελληνικού τρόπου ζωής που προβάλλονται ιδιαίτερα. Αξίζει να προσεχτεί η συμπεριφορά των δυο απλών Κρητικών, της γριάς που προσφέρει σύκα και του φύλακα, οι οποίοι εμφανίζονται ως επιβιώσεις του αρχαιοελληνικού ήθους, εκπροσωπώντας τη λαϊκή γνησιότητα και ανθρωπιά («Άνθρωπος δεν είσαι; Άνθρωπος είμαι κι εγώ· δε φτάνει;») και τις αρχέγονες πολιτισμικές τους καταβολές («μας υποδέχτηκε σαν νοικοκύρη»). Μια άλλη διάσταση της ντισεϊκής αντίληψης του Καζαντζάκη για τον άνθρωπο και για τον κόσμο εκφράζεται στο διάλογό του με τον αβά Μυνιέ, όπου, με επίκεντρο την περιήγηση στην Κνωσό, διατυπώνονται κρίσιμα υπαρκσιακά ερωτήματα και μεταφυσικές ανησυχίες. Η διάσταση αυτή έχει αρκετά εξεζητημένο περιεχόμενο για τους μαθητές της Β' Γυμνασίου και δε θα πρέπει να γίνει αντικείμενο ειδικού σχολιασμού.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οδυσσεάς Ελύτης, «Μυρσίαι το άριστον, XIII», *Ο μικρός ναυτίλος*, Ίκαρος 1985.

Στις ακρογιαλιές του Ομήρου υπήρχε μια μακαριότητα, ένα μεγαλείο, που έφτασαν ως τις μέρες μας άθιχτα. Η πατούσα μας, που ανασκαλεύει την ίδια άμμο, το νιώθει. Περπατάμε χιλιάδες χρόνια, ο άνεμος ολοένα λυγίζει τις καλαμιές κι ολοένα εμείς υψώνουμε το πρόσωπο. Κατά πού; Ως πότε; Ποιοι κυβερνάνε;

Μας χρειάζεται μια νομοθεσία που να διαμορφώνεται όπως το δέγμα επάνω μας τον καιρό που μεγαλώνουμε. Κάτι νεανικό και δυνατό συνάμα, σαν το εν δι' ύδατ' αενάοντα ή το θαλερόν κατά δάκρυν χέοντες. Έτσι που να μπορεί κείνο που γεννά ο άνθρωπος να ξεπερνά τον άνθρωπο δίχως να τον καταπιέζει.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Βρείτε στο απόσπασμα σημεία όπου προβάλλεται η πίστη του συγγραφέα-αφηγητή στην ψυχική και διανοητική δύναμη του ανθρώπου.
2. Εντοπίστε χωρία στα οποία να φαίνεται η αγάπη του αφηγητή για τη σύγχρονη Κρήτη και ο ανυπόκριτος θαυμασμός του για τον αρχαίο της πολιτισμό.
3. Η *Αναφορά στον Γκρέκο* ανήκει στο είδος της μυθιστορηματικής αυτοβιογραφίας. Ποια στοιχεία του αποσπάσματος επιβεβαιώνουν το μυθιστορηματικό και ποια τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα της αφήγησης;

4. Πώς αντιλαμβάνεται ο Καζαντζάκης και πώς ο Ελύτης τη μακρά ιστορική συνέχεια του ελληνικού πολιτισμού;

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Ο μινωικός πολιτισμός συγκρίνεται με άλλους πολιτισμούς, αρχαίους και σύγχρονους. Ποιοι είναι αυτοί οι πολιτισμοί και ποια είναι τα σημεία σύγκρισής τους;
2. Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα ενός μεγάλου αυτοβιογραφικού έργου. Ποια στοιχεία από το περιεχόμενο και τη μορφή φανερώνουν τον αυτοβιογραφικό χαρακτήρα του;
3. Ποιο είναι το κυρίαρχο θέμα συζήτησης των δύο περιηγητών και ποια άποψη εκφράζει ο καθένας;
4. Στο απόσπασμα περιγράφονται δύο σύγχρονοι απλοί Κρητικοί, η γριά και ο φύλακας. Ποιον συμπαθήσατε περισσότερο και γιατί;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η λέξη, τχ. 139, 1997.

Νέα Εστία, τχ. 1211, 1977.

Σαχίνης Απόστολος, *Η σύγχρονη πεζογραφία μας*, Γαλαξίας 1971, σ. 72-83.

Τετράδια Ευθύνης, τχ. 3, 1977, σ. 87-98.

ΠΗΓΗ

Νίκος Καζαντζάκης (1882-1937), «Επιστροφή στην Κρήτη – Κνωσός», *Αναφορά στον Γκρέκο* (1961), Εκδόσεις Ελένης Ν. Καζαντζάκη 2000¹³, σ. 147-152.

ΝΙΚΟΣ-ΑΛΕΞΗΣ ΑΣΛΑΝΟΓΛΟΥ

Η εξοχική Λευκάδα

ΣΤΟΧΟΙ

Να γνωρίσουν οι μαθητές ένα ελληνικό νησί, όπως το περιγράφει η λιτή και στοχαστική γραφή του ποιητή Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου. Να προβληματιστούν σχετικά με την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος που προκαλεί η αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη. Να εξετάσουν την επίδραση που ασκεί η τουριστική αξιοποίηση ενός τόπου στις επαγγελματικές επιλογές των κατοίκων του.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της Λευκάδας

Η τουριστική ανάπτυξη και οι προοπτικές ενός τόπου

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το αφήγημα λειτουργεί αρχικά ως ταξιδιωτική περιγραφή της Λευκάδας, αλλά εξελίσσεται περισσότερο σε σχόλιο του συγγραφέα για την καίρια αντίθεση ανάμεσα στη λαμπερή εικόνα των κοσμοπολιτικών παραθεριστικών κέντρων και στην παραμέληση των άλλων (πλην του τουριστικού) τομέων οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας. Ο αφηγητής περιγράφει μια καλοκαιρινή του επίσκεψη στη Λευκάδα. Η αφήγησή του θυμίζει ντοκιμαντέρ: παρουσιάζει πρώτα το ωραίο φυσικό τοπίο της νότιας ακτής του νησιού, κατόπιν την οργανωμένη παραλιακή ζώνη του χωριού Βασιλική, τη διαδρομή στην έρημη ύπαιθρο μέχρι το κοσμοπολιτικό Νυδρί και, τέλος, τη γραφική αλλά αναξιοποίητη τουριστικά, πόλη της Λευκάδας, η οποία του προκαλεί και το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ο πληροφοριακός χαρακτήρας και η λιτή περιγραφή του κεμένου έχουν κοινά στοιχεία με τις περιγραφές ενός τουριστικού οδηγού. Ωστόσο διακριτικά γνωρίσματα της γραφής του Ασλάνογλου είναι η έκφραση αισθητικής συγκίνησης μπροστά στη φυσική ομορφιά («οργιαστική βλάστηση των νερών», «μιας λυρικής ομορφιάς ανυπέρβλητης») και ο κοινωνικός προβληματισμός του για τις προοπτικές αξιοποίησης του νησιού, που δίνουν στο αφήγημα το διακριτικό λυρικό τόνο του εσωτερικού μονόλογου. Η αφήγηση προσφέρεται για να επισημανθούν τα στοιχεία που αφορούν το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της Λευκάδας (φυσικές ομορφιές, οργανωμένες πλαζ, κέντρα αναψυχής, εγκατάλειψη της ενδοχώρας κ.ά.). Ο διάλογος με τους μαθητές μπορεί να επικεντρωθεί τόσο στα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό όσο και στις αλλαγές που επιφέρει αυτός στο περιβάλλον, στη ζωή και στην ψυχολογία των ανθρώπων. Οι μαθητές που ζουν σε αστικά κέντρα μπορούν να κατανοήσουν τον προβληματισμό του αφηγητή για την άναρχη τουριστικοποίηση του νησιού, επιστρατεύοντας δικές τους εντυπώσεις και βιώματα από τους τόπους παραθερισμού τους. Όσοι ζουν, εξάλλου, σε τουριστικές περιοχές γνωρίζουν τις διαφορές που παρουσιάζει ο τόπος τους την καλοκαιρινή και τη χειμερινή περίοδο. Με αφορμή το σχόλιο του αφηγητή για τον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων Λευκαδιδών, είναι καλό να αναπτυχθεί διάλογος γύρω από τις θετικές και αρνητικές συνέπειες που έχει η τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου για τους κατοίκους του. Η εγκατάλειψη της γεωργίας είναι μια αρνητική συνέπεια που προβάλλεται στο κείμενο.

Ως προς τη μορφή, καλό είναι να επισημανθεί ο λιτός, πληροφοριακός λόγος του αφηγητή, ο οποίος προωθείται μέσω της αφήγησης, της περιγραφής, του εσωτερικού μονολόγου και του σχολίου. Ο ανύπαρκτος αρχικά αφηγητής κάνει την εμφάνισή του με τη φράση «τι κουβεντιάζομε», η οποία μετατρέπει την απρόσωπη περιγραφή σε προσωπική αφήγηση. Έχουμε δηλαδή τον τύπο του ομοδιηγητικού αφηγητή, που αφηγείται μέσα από μια περιορισμένη εσωτερική εστίαση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τραγούδι «Τα νησιά» [Στίχοι: Στέλλα Χρυσουλάκη. Μουσική και ερμηνεία: Νένα Βενετσάνου, στο δίσκο *Η Νένα Βενετσάνου στα τραγούδια της* (1980)].

*Κείνο που θυμάμαι απ' τα νησιά μας
είν' η αμμονδιά της Ζάκυνθος,
της Κέρκυρας τα περιβόλια,
της Ρόδου το μεγάλο κάστρο.*

*Κείνο που θυμάμαι απ' τα νησιά μας
είναι της Κρήτης τα ορεινά χωριά
τις ευωδιές της Χίου,
της Κίμωλος τ' αστραφτερά νερά,
της Σύρας την απάνω πόλη.*

*Κείνο που θυμάμαι απ' τα νησιά μας
είναι τα δυο φιδάκια που ερωτεύονταν
κάτω απ' τα μάγμαρα του ναού
ένα μεσημέρι καλοκαιρινό στη Δήλο.*

*Στη Γαύδο, στη Φολέγανδρο και στα μικρά νησιά
βαριά σιωπή μαρμάρωσε, φωλιάζουν νυχτερίδες·
ένα μπουνκέτο άλικο το αίμα ξαγρυννά,
λευκοί αυλοί τα κόκαλα μετρούν τις εσπερίδες.*

*Μονόφθαλμη περίπολος τη θάλασσα τρυγά
γύρω και πίσω στις σκηνές ουρλιάζουν οι σειρήνες.
Τη Λέρο, τη Μακρόνησο, τα Κύθηρα, τη Τζια,
πες μου ποιες τάχα σφράγισαν μισόν αιώνα μνήμες.*

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποιες διαφορές έχει η πόλη της Λευκάδας από τα παραθεριστικά κέντρα του νησιού;
2. Πατί ο Ασλάνογλου υποτιμά τους τουριστικούς οδηγούς και επιλέγει να γνωρίσει μόνος του τη γνήσια όψη της Λευκάδας, ενεργώντας «υποδοχίως»;
3. Ποιοι αφηγηματικοί τρόποι κυριαρχούν στο αφήγημα και ποιο αισθητικό αποτέλεσμα δημιουργούν;
4. Στο αφήγημα περιγράφονται τρεις περιοχές και όψεις της Λευκάδας. Ζωγραφίστε αυτήν που σας εμπνέει περισσότερο.
5. Συγκεντρώστε διάφορα τραγούδια με θέμα τα ελληνικά νησιά. Ποια εικόνα γενικότερα μεταδίδουν; Πιστεύετε ότι αυτή αντιστοιχεί στην πραγματικότητα; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

ΠΗΓΗ

Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Εξοχική Λευκάδα», *Ταξιδεύοντας στη δροσερή νύχτα*, Ύψιλον 1991, σ. 33-35.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ***Τόκιο*****ΣΤΟΧΟΣ**

Οι μαθητές μπορούν να περιηγηθούν, με το βλέμμα του μεταπολεμικού συγγραφέα Νίκου Κάσδαγλη, σε μια ασιατική χώρα με μεγάλη παράδοση και πολιτισμό, συγκρίνοντας την ελληνική/ευρωπαϊκή με την ανατολική πολιτισμική παράδοση, σε επίπεδο καθημερινών συνθηθειών, όπως το φαγητό.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ

Ο τόπος και οι συνήθειες των ανθρώπων

Τα εστιατόρια, τα δημοφιλή φαγητά, η τελετουργία του σερβιρίσματος

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Το απόσπασμα περιέχει μερικά από τα διακριτικά γνωρίσματα του ταξιδιωτικού αφηγήματος: γενικές πληροφορίες για την ανθρωπογεωγραφία της περιοχής και καθοδηγητικό ύφος προς τον αναγνώστη, καθώς ο αφηγητής γνωρίζει αυτά που περιγράφει από προσωπική του εμπειρία και, μεταφέροντας τις εντυπώσεις του, φιλοδοξεί να ενημερώσει ή να προετοιμάσει ψυχολογικά το μελλοντικό επισκέπτη. Πληροφορεί κυρίως το δυτικό επισκέπτη για τις διαφορετικές αντιλήψεις που επικρατούν στην Ιαπωνία σε σχέση με διάφορα πρακτικά θέματα της καθημερινής ζωής.

Το απόσπασμα περιλαμβάνει δύο ενότητες. Η πρώτη αναφέρεται στις αρχικές, θετικές, εντυπώσεις του επισκέπτη από το χώρο του αεροδρομίου και την εγκατάστασή του στο ξενοδοχείο, ενώ η δεύτερη επικεντρώνεται σε μια αντιπροσωπευτική σκηνή της γιαπωνέζικης κουλτούρας, το φαγητό. Κάθε ενότητα κλείνει με μια κρίση του αφηγητή-επισκέπτη, η οποία συνοψίζει τη γενική του εντύπωση. Οι μαθητές, με βάση τα σχόλια του αφηγητή, μπορούν να σχηματίσουν μια γενική εικόνα για τον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις των Ιαπώνων, οι οποίοι παρουσιάζονται οργανωτικοί, εργατικοί, ευγενείς, διακριτικοί και περιποιητικοί. Μπορούν επίσης να διακρίνουν τις διαφορές του ιαπωνικού από τον ελληνικό τρόπο ζωής και φαγητού (ο αφηγητής διστάζει να φάει ωμό ψάρι γιατί είναι έξω από τις ελληνικές συνήθειες). Το φαγητό στην Ιαπωνία αποτελεί ιεροτελεστία στην οποία παίρνουν μέρος πολλά πρόσωπα, και ιδιαίτερα γυναίκες. Τηρείται μια τυπική διαδικασία, η οποία έχει στόχο την άνεση και την απόλαυση του άντρα που τρώει. Κάτι ανάλογο συνέβαινε τα παλαιότερα χρόνια κυρίως στα κέντρα του ελληνισμού της διασποράς [εδώ καλό

είναι να αναφερθούμε στην ταινία του Τάσου Μπουλμέτη *Πολίτικη κουζίνα* (2003) και στο μυθιστόρημα της Μαρίας Ιορδανίδου *Λωξάντρα* (1962)]. Η περιγραφή του σερβιρίσματος και του φαγητού στην Ιαπωνία εξήπτε την περιέργεια του αναγνώστη στη δεκαετία του 1980, δεν εντυπωσιάζει όμως ιδιαίτερα την παγκοσμιοποιημένη κοινωνία των ημερών μας, καθώς σήμερα σε πολλά μέρη του κόσμου λειτουργούν κινέζικα και ανατολίτικα εστιατόρια τα οποία, αν και γενικότερα είναι προσαρμοσμένα στις ανάγκες της επιχώριας κουλτούρας, τηρούν, σε ένα βαθμό, την παράδοσή τους. Έτσι οι περισσότεροι από εμάς έχουμε σήμερα τη δυνατότητα να γευτούμε τα ανατολίτικα εδέσματα ακόμα και στην πόλη όπου ζούμε και να σχηματίσουμε κάποια εικόνα για τη γευστική και την πολιτισμική της παράδοση.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πώργος Βέης, *Ασία, Ασία*, Κέδρος 1999, σ. 43-47.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοτζιάς Αλέξανδρος, *Μεταπολεμικοί πεζογράφοι*, Κέδρος 1982, σ. 59-68.

Παγανός Πώργος, *Η νεοελληνική πεζογραφία. Θεωρία και πράξη*, Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 291-294.

Σαχίνης Απόστολος, *Νέοι πεζογράφοι*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας 1965, σ. 173-175.

Τσιριμώκου Λίζυ, «Νίκος Κάσδαγλης», *Η μεταπολεμική πεζογραφία*, τόμ. 3, Σοκόλης 1989, σ. 304-328.

Για ευρύτερη ενημέρωση γύρω από το είδος και τα θέματα της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας, ο καθηγητής μπορεί να συμβουλευτεί την πολύτομη σειρά *Ταξιδιωτική Λογοτεχνία* που επιμελήθηκε η Αννίτα Παναρέτου.

ΠΗΓΗ

Νίκος Κάσδαγλης (1928), «Ιαπωνία», *Δρόμοι της στεριάς και της θάλασσας*, Κέδρος 1988, σ. 22-27.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

1. Ιστορική-κοινωνική αποτύπωση του φαινομένου

Τα κείμενα της ενότητας μεταφέρουν το ιστορικό (Καζαντζάκης) και κοινωνικό στίγμα (Ασλάνογλου, Κάσδαγλης) της εποχής κατά την οποία επισκέπτεται τον τόπο ο συγγραφέας, αλλά και της οπτικής με βάση την οποία βλέπει και αξιολογεί τα πράγματα.

2. Σύγκριση και ευρύτερη συζήτηση

Στην τάξη μπορεί να γίνει ευρύτερη συζήτηση με σημείο αναφοράς τα σύγχρονα δεδομένα που χαρακτηρίζουν αυτούς τους τουριστικούς προορισμούς.